

1 ОХОРОНА ВОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЕКОСИСТЕМ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Водні ресурси планети.
2. Водні ресурси України.
3. Поверхневі водні ресурси.
4. Підземні водні ресурси.

4. Підземні водні ресурси.

За результатами регіональної оцінки, здійсненої у 1975 – 1980 роках, прогнозні ресурси підземних вод України становлять 61689,2 тис. м³/добу, з яких з мінералізацією до 1500 мг/дм³ – 57499,9 тис. м³/добу. Розподілені прогнозні ресурси підземних вод за регіонами нерівномірно, що зумовлено відмінністю геолого-структурних та фізико-географічних умов різних регіонів України. Переважаючу частину прогнозних ресурсів зосереджено у північних та західних областях України, ресурси південного регіону обмежено. Найбільшу кількість прогнозних ресурсів підземних вод зосереджено в Чернігівській області – 8326,7 тис. м³/добу, найменша – у Кіровоградській (404,6 тис. м³/добу), Чернівецькій (405,3 тис. м³/добу) і Миколаївській (441,6 тис. м³/добу) областях.

У розрахунку на 1 мешканця найбільша кількість підземних вод (5,54 м³/добу) припадає на Чернігівську область, а мінімальна (0,28–0,43 м³/добу) – на Дніпропетровську, Одеську, Кіровоградську, Донецьку, Миколаївську, Житомирську та Вінницьку області.

Розвіданість прогнозних ресурсів підземних вод у країні є незначною – 26%. Станом на 01.01.2017 розвідано та затверджено Українською комісією з покладів корисних копалин (УкрТКЗ) і Державною комісією України по запасах корисних копалин (ДКЗ) **635 родовищ** підземних вод, що включають 1354 ділянки з експлуатаційними запасами 16330,859 тис. м³/добу, у тому числі за категоріями А+В+С1 – 15384,459 тис. м³/добу, за категорією С2 – 946,400 тис. м³/добу. У порівнянні з поверхневим стоком, що формується на території України в середній по водності рік (52,4 км³/рік) це у 8,75 разів менше.

Основні класифікації родовищ підземних вод:

За призначенням:

1. **Пісні води:** для питного водопостачання, промислових потреб.
2. **Мінеральні води:** для лікувальних цілей (столові, лікувальні, лікувально-столові).
3. **Промислові води:** для технічних потреб, енергетики.
4. **Термальні води:** води з підвищеною температурою для енергетичних та оздоровчих цілей.
5. **Розсоли:** висококонцентровані розчини солей.

За ступенем мінералізації (складу):

- 1) Пісні;

- 2) Солонуваті;
- 3) Солоні;
- 4) Розсоли;
- 5) Надсолоні розсоли.

За умовами залягання (глибиною):

1. Ґрунтові води: залягають близько до поверхні, часто забруднюються, але доступні (верховодка).
2. Міжпластові води: знаходяться між водотривкими шарами, можуть бути безнапірними (ґрунтові) та напірними (артезіанські).
3. Артезіанські води: напірні води, що піднімаються вище водотривкої покрівлі.

За стадією розвідки та промислового значення (для промислових родовищ):

Визначаються категорії запасів (А, В, С1, С2) згідно з державними класифікаціями, що відображає ступінь їх вивченості та можливість промислової розробки. Ці категорії допомагають оцінити запаси, визначити їхню економічну доцільність та керувати раціональним використанням підземних водних ресурсів України.

Найвищим рівнем розвіданості прогнозних ресурсів підземних вод відзначаються центральні та південні регіони України, де розвіданість прогнозних ресурсів підземних вод перевищує 50%. Максимальний відсоток розвіданості прогнозних ресурсів підземних вод відзначено в Одеській (66%), Дніпропетровській (64%), Кіровоградській (57%) областях та АР Крим (92%).

Серед основних річкових басейнів найбільші величини прогнозних ресурсів знаходяться в басейнах Дніпра (61%), Сіверського Дінця (12%) і Дністра (9%). Частка інших басейнів становить менше ніж 18% таких вод: 4,6% – для басейнів річок Приазов'я, 0,5% – для басейнів річок межиріччя Дністер – Південний Буг.

Підземні води становлять 13,8% у загальному водоспоживанні держави. Вони визначають забезпечення водою питної якості населення міст і селищ міського типу в Луганській, Львівській, Волинській, Закарпатській, Житомирській, Кіровоградській, Рівненській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській областях та Автономній Республіці Крим, де використання підземних вод для цих потреб досягає 30–70%. На використанні вод із підземних джерел базується також сільськогосподарське водопостачання.

Головним чином підземні води використовуються для господарсько-питного водопостачання, сільського господарства та виробничо-технічних цілей.

Сільськогосподарське водопостачання практично повсюди в локальних системах здійснюється за рахунок ресурсів підземних вод.

Освоєння прогнозних ресурсів підземних вод найінтенсивніше у густонаселених регіонах із високим господарським потенціалом, особливо у разі невеликої кількості прогнозних ресурсів. Максимальний рівень освоєння прогнозних ресурсів підземних вод (13–18%) припадає на Донецьку (18%), Кіровоградську (14%) та Чернівецьку (13%) області; мінімальний (14 %) – на Чернігівську (1 %), ІваноФранківську (2 %), Рівненську, Тернопільську та Харківську (по 3% у кожній), Сумську (4%) області.

Видобуток підземних вод у 2016 році в Україні становив 3324,424 тис. м³/добу, що є 6% від суми прогнозних ресурсів підземних вод (наведено без урахування ресурсів у АР Крим). Найбільший видобуток відзначено в Донецькій (450,713 тис. м³/добу), Львівській (407,909 тис. м³/добу) та Луганській (276,222 тис. м³/добу) областях, найменший – в Івано-Франківській (16,561 тис. м³/добу), Миколаївській (35,307 тис. м³/добу) та Житомирській (39,152 тис. м³/добу) областях.

За період 2001–2016 роки загальний видобуток питних підземних вод зменшився на 5070,806 тис. м³/добу (60,4%), із розвіданих запасів – на 2013,493 тис. м³/добу (57,3%). За останні 5 років (2012–2016 роки) зменшення загального видобутку становило 1906,544 тис. м³/добу (36,4%), із розвіданих запасів – на 720,968 тис. м³/добу (32,5%). Тенденція до скорочення видобутку підземних вод зумовлена переважно економічними причинами, зменшенням кількості водоспоживачів та частки використання підземних вод у загальному балансі водокористування в Україні, а також проведенням АТО у межах Донецької та Луганської областей та анексією АР Крим.